

Primjena logoterapijskog pristupa u religioznosti adolescenata

Ferderber, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:726538>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

NIKOLINA FERDERBER

**PRIMJENA LOGOTERAPIJSKOG
PRISTUPA U RELIGIOZNOSTI
ADOLESCENATA**

Završni rad

Split, 2020.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

NIKOLINA FERDERBER

PRIMJENA LOGOTERAPIJSKOG
PRISTUPA U RELIGIOZNOSTI
ADOLESCENATA

Završni rad

naziv kolegija: Opća psihologija

mentor: prof. dr. sc. Ivan Tadić

sumentor: prof. dr. sc. Boris Vidović

Split, 2020.

SADRŽAJ:

UVOD.....	3
1. UVOD U LOGOTERAPIJSKI PRISTUP.....	4
1. 1. Utemeljitelj logoterapije.....	4
1. 2. Što je logoterapija.....	5
1. 3. Logoterapija kao psihoterapijski pristup u medicini.....	6
1. 4. Logoterapija kao „sluškinja teologiji”.....	7
2. UVOD U RELIGIJU.....	8
2. 1. Terminološko pojašnjenje pojma religija i religioznost	8
2. 2. Franklov odnos prema religiji.....	8
2. 3. Odnos religioznosti i duševnog zdravlja.....	9
2. 3. 1. Važnost molitve.....	10
2. 3. 2. Važnost ispovjedi.....	11
3. FAKTORI KOJI UTJEČU NA RAZVOJ RELIGIOZNOSTI ADOLESCENATA.....	13
3. 1. Kognitivni razvoj i socijalni odnosi sa okolinom.....	13
3. 2. Mogućnost razvitka psiholoških poremećaja.....	14
3. 2. 1. Biološki faktori.....	14
3. 2. 2. Socijalni faktori.....	15
3. 2. 2. 1. Problem obiteljskog i vršnjačkog nasilja.....	15
3. 2. 2. 2. Suicidno ponašanje kod djeteta.....	16
3. 2. 2. 3. Razvitak ovisnosti.....	17
3. 3. Obitelj i društvo – temelj za razvoj religioznosti.....	17
4. PRIMJENA LOGOTERAPIJSKOG PRISTUPA U RELIGIOZNOSTI ADOLESCENATA.....	19

4. 1. Mladi u potrazi za smislom.....	19
4. 1. 1. <i>Život kao zadaća.....</i>	<i>19</i>
4. 1. 2. <i>Smisao rada.....</i>	<i>20</i>
4. 1. 3. <i>Smisao patnje.....</i>	<i>21</i>
4. 2. Krist kao Put, Istina i Život.....	21
4. 3. Bog kao Nad-smisao.....	23
4. 4. Stvorenje kao plod ljubavi – stvoren	
iz ljubavi i za ljubav.....	24
4. 5. Simbolika svijeće za	
razumijevanje prolaznosti života.....	25
ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA.....	28

UVOD

Često čujemo izraz za pojam logoterapije kako je ona terapija smislom. U ovome radu ćemo upravo o tome govoriti. Poblje ćemo objasniti što je uopće konkretno logoterapija i tko je njezin utemeljitelj. Također, objasniti ćemo što to veže logoterapiju i teologiju, te kako ona može pomoći religioznosti, ali i kako sama religioznost može pomoći logoterapiji. Iz samoga naslova vidimo kako će djeca u razdoblju adolescencije biti u središtu.

Naime, logoterapija kao pravac u psihoterapiji može pomoći mladim ljudima u otkrivanju vlastitog smisla svoga života. Iz brojnih primjera vidimo kao je adolescencija osjetljivo razdoblje u kojem se formira sam čovjekov identitet stoga je potrebno na ispravan način usmjeriti mladoga čovjeka kako bi pravilno formirao svoje životne putove. Često se mladi čovjek posebno u razdoblju adolescencije suočava sa brojnim izazovima koji stoje pred njime, a koji kao i svaki u životu služe za određena iskušenja, ali i za samu izgradnju vlastitog identiteta.

U razdoblju adolescencije se često javljaju i apstraktna pitanja kao što su kao što su pitanje o smrti, prolaznosti života, te ćemo i to pokušati razložiti kroz simboliku svijeće koja će nam poslužiti kao primjer.

1. UVOD U LOGOTERAPIJSKI PRISTUP

1. 1. Utemeljitelj logoterapije

Utemeljiteljem logoterapije možemo u cijelosti smatrati Viktora Frankla. Rođen je 1905. godine u siromašnoj židovskoj obitelji. Kao mladi dječak već je u srednjoj školi odlučio koji je njegov životni put i na tome radio, te je tako u odrasloj dobi postao psihijatar i neurolog. Osim što se bavio neurologijom i psihijatrijom, njegovo zanimanje bilo je posvećeno i filozofiji o kojoj je pisao i u maturalnom radu.

Kada je završavao medicinski fakultet dobio je mogućnost zaposlenja u klinici, te je tu mogućnost i prihvatio. Tako je u početku krenuo samostalno raditi kao psihoterapeut i paralelno sa time je održavao predavanja na višoj školi i kongresima. Nakon početnog uhodavanja u praksu, nastavio je sa radom u Psihijatrijskoj univerzitetskoj klinici i psihijatrijskoj bolnici *Am Steinhof*. 1937. godine je također otvorio i privatnu praksu kao neurolog i psihijatar. Nažalost, kako je započeo rat završio je u četiri nacistička logora, gdje su mu stradali roditelji, brat i prva žena. Ipak nakon dvije godine od izlaska iz logora nastavio je sa profesionalnim radom i tako postao profesor neurologije, psihijatrije i logoterapije na brojnim sveučilištima kao što su: Harvard University, Stanford University i drugi,

Njegova želja za novim spoznajama nije se smanjivala ni u 67. godini u kojoj je čak naučio i pilotirati.¹

1. 2. Što je logoterapija?

Pojam logoterapije upotrebljava se od 1926. godine², te ju možemo definirati kao pristup u psihoterapiji koji polazi od stajališta kako se uvijek može pronaći smislenost života usprkos svim preprekama koje potiču na razvitak besmisla.³ Tako Viktor Frankl u svojoj knjizi *Čovjekovo traganje za smislom* predstavlja vlastiti

¹ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 93-94.

² Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 93

³ Usp. Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010., 7.

život u koncentracijskom logoru.⁴ Naime, Frankl je u logoru bio četiri godine i mogli bismo reći proživljavao neku vrstu agonije gdje je svoju želju za uspješnom pobjedom nad tamom zla mogao ostvariti jedino uz pronalazak smisla života.

Franklovo predstavljanje života u logoru može biti model iz kojeg se može izvući pouka koja koristi i budućim naraštajima. Gledajući današnje vrijeme možemo reći kako je Frankl sa tim modelom uistinu i uspio u svojoj namjeri. Naime, živimo u vremenu gdje ljudi zbog raznih socijalnih, bioloških i drugih okolnosti pate. U sebi jedino pronalaze osjećaj besmisla i osjećaj životne praznine, te je posljedično time potreban psihoterapijski pristup koji je usmjeren na sam smisao života.⁵ Frankl je kao što smo već i napomenuli u prethodnom poglavlju bio profesor neurologije i psihijatrije, te je samim time vršio individualnu psihoterapiju sa svojim pacijentima. U razgovorima sa pacijentima koji trpe od manjih ili većih tegoba je poticao na traženje i otkrivanje tankih niti života pacijenta iz kojih se mogao izgraditi čvrst kostur smisla, sam temelj i odgovornost za vlastitu egzistenciju.⁶ Tako se javlja Franklova egzistencijska analiza. Naime, čovjek nije onaj koji postavlja pitanje o smislu života, već je onaj koji odgovara na pitanja koja mu postavlja život sa vlastitom aktivnošću, odnosno preuzimanjem odgovornosti za vlastitu egzistenciju. Tu nalazimo samu bit egzistencijske analize.⁷

Odgovornost je dakle bitna i osnovna oznaka čovjekova postojanja, čovjekove osobe u danim okolnostima. Tu odgovornost je potrebno u egzistencijskoj analizi osvijestiti samom pacijentu i to na duhovnoj razini, jer biti odgovoran, prihvatiti, odnosno *imati odgovornost jest temelj čovjekova bitka*.⁸

1. 4. Logoterapija kao psihoterapijski pristup u medicini

⁴ Usp. Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010., 10.

⁵ Usp. Isto. 9-10.

⁶ Usp Isto. 15.

⁷ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 21

⁸ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 23-

Logoterapija kao pravac u psihoterapiji otvorena je i religioznom i nereligioznom čovjeku jer religioznost nije njezino polazište već predmet.⁹ Po austrijskom zakonodavstvu nju koriste liječnici u liječenju svojih pacijenata, te je time njihov primarni cilj izlječenje bolesnika. Taj cilj su obećali i samom hipokratovom zakletvom, stoga oni kao osobe mogu biti religiozni i nereligiozni.¹⁰

Što se tiče religioznosti ili nereligioznosti pacijenata liječnik mora imati potpunu predanost i snošljivost prema pacijentu bez obzira na njegovo osobno stajalište i poštivati pravo na slobodnu volju čovjeka. Tako će biti spreman na prihvaćanje ili pacijentovog nijekanja Božje opstojnosti, odnosno zatvorenosti prema Bogu ili pak prihvaćanja Božje opstojnosti. Na taj način se poštuje i samo dostojanstvo znanosti, a sada ćemo pokazati i kako. Naime, sloboda istraživanja je ponekad spremna prihvatiti rezultate koji su proturječni sa vjerskom istinom.¹¹ Kada govorimo o religioznim pitanjima, liječnik religiozna pitanja ne mora i može koristiti samo i isključivo ukoliko je i on i pacijent vjernik, ali ukoliko to nije slučaj to se ne smije činiti kao možebitnu kompenzaciju lijeka ili možebitnu pomoć u procesu liječenja.¹²

Vidimo kako je liječnička ordinacija u današnje vrijeme zapravo mnogo puta utočište onih koji vode borbu sa očajem, te se susreću sa raznim životnim problemima i traže utjehu ili savjet, a ne ozdravljenje.¹³ Pitanje koje se postavlja kako čovjeku dati smisao života kroz utočište ako ga on sam ne pronalazi? Dakle to je nemoguće, čovjek smisao mora uz liječničku pomoć otkriti, a ne stvoriti. Smisao kao i vjeru odnosno Boga sam čovjek mora osvijestiti, otkriti u sebi. Vidimo kako liječnik-vjernik treba čekati da religija spontano izroni iz čovjeka, on nju ne tjera van, nego joj dopušta da sama izroni iz onog nesvjesnog, tada ona postaje autentična.¹⁴ Tako je i sa smislom, čovjek mora tragati za njim i pronaći ga, te mu dopustiti da se očituje u njegovu životu.

⁹ Šimun ŠITO ČORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 98.

¹⁰ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 77

¹¹ Usp. Isto. 75.

¹² Usp. Isto. 74.

¹³ Usp. Isto. 84.

¹⁴ Usp. Isto. 72.

1. 5. Logoterapija kao „sluškinja“ teologiji

Vrlo često vidimo kako se teologija i logoterapija susreću u određenim razmišljanjima, te tu nastaje problem. Naime, one se ipak razlikuju po svom primarnom cilju. Dok je religiji glavni motiv spas duše, logoterapiji je ozdravljenje. Ipak u današnjem vremenu kao što smo već vidjeli u prethodnom poglavlju se često događa da pacijenti dolaze liječniku sa primarnim ciljem dušebrižništva, a ne izlječenja¹⁵.

Je li se zbog toga uistinu može logoterapiju nazivati sluškinjom teologije? Ne. Time se oduzima samo dostojanstvo znanosti kao takvoj. Kao što čovjek ima pravo na vlastito dostojanstvo, tako i psihoterapija također ima to pravo. Kada ju nazivamo sluškinjom osim što oduzimamo pravo na to dostojanstvo, također ju stavljamo u područje služenja nekome u ovom slučaju teologiji. Logoterapija kao pravac u psihoterapiji također može poslužiti teologiji kao znanost, dati joj nove spoznaje do kojih ona još nije došla, ali naravno i obrnuto teologija može pomoći logoterapiji u određenim situacijama.¹⁶

Stoga možemo reći kako ne bi trebalo stavljati logoterapiju u podređeni položaj, već u položaj gdje su i logoterapija i teologija ravnopravne članice kojima je primarni cilj čovjek, te se na taj način nadopunjavati u razmišljanju i pomoći ljudskom biću u potrebi.

2. UVOD U RELIGIJU

¹⁵ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 75.

¹⁶ Usp. Isto. 76.

2. 1. Terminološko pojašnjenje pojmova religija i religioznost

Kada promatramo etimološki možemo reći kako pojam religije dolazi od *religio* što bi se moglo prevesti kao za nešto vezati. Postoje različite definicije religije. Brojeni filozofi su se bavili definiranjem religije, tako je Marx na primjer smatrao kako je religija *opijum za narod*.¹⁷ No je li to uistinu ispravan način tumačenja pojma religije ili bi ipak trebali ići malo dublje u srž? Možemo reći kako ju općenito možemo definirati kao:

*sustav shvaćanja, vjerovanja, ponašanja, obreda i ceremonija pomoću kojih pojedinci ili zajednica stavljaju u odnos s Bogom ili s nadnaravnim svijetom i često u odnos jedni s drugima, te od kojega religiozna osoba dobiva niz vrednota prema kojima se ravna i prosuđuje naravni svijet.*¹⁸

Jung je tako religiju smatrao kao onu koja je zapravo na neki način izraz ljudske duše, ona je po njemu pretpostavka za duševno zdravlje. Vidimo kako je on čak napravio i istraživanje sa svojim pacijentima druge životne dobi i zaključio kako svaki čovjek sebi traži neki određeni religiozni pogled u određenom dijelu života, te mu to daje smisao njegova života.¹⁹

2. 2. Franklov odnos prema religiji

Možemo reći kako pitanje smisla nekako pripada transcendentalnoj kategoriji. Jedino vjerom čovjek može doći do te više, transcendentalne dimenzije ući u nju i posljedično time spoznati da postoji Netko tko je u stanju njegovom životu i patnji davati smisao. To Frankl naziva Nad-smislom ili Nalagateljem smisla.²⁰ On nije bezlična instanca već Božanska osoba koja stoji uz samog čovjeka. Drugim

¹⁷ Walter KASPER, *Der Gott Jesu Christi*, Matthias-Grunewald-Verlang-Mainz, 1982., 60.

¹⁸ Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 17.

¹⁹ Usp. Carl Gustav JUNG, *Psychologie und Religion*, Olten: Walter, 1982., 239.

²⁰ Usp. Viktor E. FRANKL *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 63.

riječima Bog je onaj koji je zapravo temelj vjere, te time dolazi do obuhvatnijeg vjerovanja u sam smisao života.

Iako pitanje o Bogu nije identično sa pitanjem o smislu iz priloženog možemo zaključiti kako postoji velika povezanost među tim pitanjima. Kada Frankl govori o vjeri on smatra kako ta vjera treba biti čvrsta i tolerantna, ali nikada kruta jer tada vodi u fanatizam.²¹ Tako se razvija zdrava i zrela religioznost. Možemo reći kako svaki vjernik bi trebao biti pobornik protiv nihilizma i ateizma, te zastupnik smisla i teizma.

No Frankl pojam Boga ne promatra isključivo teistički. On govori kako Bog može biti i onaj u trenutku kada sami sa sobom razgovaramo u najvećoj iskrenosti i poštenju, time to nije monolog nego dijalog. U tom dijalogu se teisti razlikuju od ateista jer ateisti u tom razgovoru ostaju u monologu, ostaju čvrsto povezani za tlo brežuljka do kojeg je stigli i ne usude se ići dalje u planinu koja je skrivena pod maglom u nepoznatome. To obilježje ulaska u neizvjesnost, u novu i višu dimenziju označava religioznog čovjeka.²²

2. 2. Odnos religioznosti i duševnog zdravlja

Kroz to traganje za smislom i prihvaćanjem križa koji život donosi sa sobom se razvija zrela religioznost. Sam je Frankl svojim životom koji je bio pun patnje i poniženja tu tezu vjerodostojno obranio.²³

Pronalazak smisla je zapravo ključ ljudske egzistencije jer u protivnom ukoliko ljudsko biće ne pronade smisao pada u ponor besmisla i u psihološku nepostojanost. Kao što smo već vidjeli u prethodnom poglavlju traganje za smislom pripada tanscendentalnoj kategoriji. Kako ljudsko biće ispunja životne zadaće koje život stavlja pred nj tako proporcionalno sa time razvija religiozne vrijednosti i kreposti koje su usađene u njegovo srce. Time je upućen i na druge ljude koje vrijedi susresti, voljeti i pomoći im.

²¹ Usp. Viktor E. FRANKL *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 66.

²² Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2002., 62.

²³ Usp. Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010., 85-86.

Svako biće je slika Božja i Božje stvorenje,²⁴ i sa time analogno čovjek izražava ljubav i poštovanje prema onom Apsolutnom Biku, Dobru. Na kraju čovjek ne može osjećati ništa drugo doli ispunjenje vlastitog života smislom, srećom, duševnim mirom i duševnim zdravljem.²⁵ Uz ispunjanje životnih zadaća, prihvaćanje poteškoća i odgovornosti veliku ulogu duševnom zdravlju ima i molitva, te ispovijed. Koliku važnost imaju ta dva bitnija elementa vidjeti ćemo u nastavku teksta.

2. 2. 1. *Važnost molitve*

Molitvu možemo definirati na više načina kao razgovor s Bogom, zahvala Bogu, zaziv Boga, izraz kajanja prema Bogu..., te je ona djelo ljudske inicijative. Općenito se ljudi češće obraćaju Bogu kada su u potrebi. Tako bolesnici mole na primjer za ozdravljenje. To se u nekim istraživanjima pokazalo vrlo učinkovitim, stoga i molitvu možemo staviti u određenu kategoriju terapijskih mjera²⁶

Szentmartoni je došao do spoznaje kako molitva pomaže u prihvaćanju samoga sebe, oplemenjuje, štiti od negativnih emocija, liječi od raznih neuroza i tjelesnih oboljenja, te potiče kreativnost u ljudskome biću.²⁷ Čovjek dakle dolazeći u odnos i komunikaciju s Bogom ostvaruje duševni mir. Možemo zaključiti kako je to zapravo unutarnji dijalog između duše i Boga gdje duša učini pokret a Bog ju nastavlja pokretati i uzdizati.²⁸ Tako čovjek koji dolazi u odnos s Bogom može otkriti smisao svog života tragajući i otkrivajući vlastito poslanje komunikacijom sa Bogom, odnosno molitvom. Ponekad se dogodi kako određene molitve nisu uslišane, no i one su na neki način produktivne u čovjeku. Postoje negativni primjeri koji svjedoče čovjekov otpad od vjere i razočarenja zbog neuslišanih molitva, no postoje primjeri gdje čovjek zaista prihvaća patnju i Božju volju, te na taj način ostvaruje duševni mir. Sama patnja pročišćava i odgaja tako da bi uistinu trebalo učiti iz toga i prihvatiti ju, ali i nastaviti moliti jer na taj način čovjek ostaje

²⁴ Usp. HBK, *Katekizam Katoličke Crkve*, Crkva u svijetu, Verbum, Split, 358.

²⁵ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 94-96

²⁶ Usp. Wiliam JAMES, *Raznolikosti religioznog iskustva*, ITP „Naprijed“, Zagreb, 1990., 317.

²⁷ Usp. Mihaly SZENTMARTONI, *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko – teološki institut DI, Zagreb, 1990., 259.

²⁸ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 52.

u odnosu s Bogom. Naravno, ta molitva nikako ne smije biti ona koja će biti izvedena mehanički, pod prisilom ili za određeno zlo²⁹ jer tada neće imati svoj smisao i ostati će na zemlji.

Na kraju zaključujemo kako je molitva bit same religije,³⁰ interakcija s Bogom koja dolazi spontano i iz srca, te na taj način ispunja svoju zadaću.

2. 3. 2. *Važnost ispovijedi*

Vidimo kako se često govori o potrebi ispovijedi, no zašto je tome tako? Sama Biblija već u početku govori o stvaranju i o stvorenju koje je stvoreno kao dobro, no padom u grijeh ono je ranjeno. (Post.1,1-3,24) Time ljudsko biće, iako je stvoreno kao dobro je ipak vrlo *ograničeno i nesavršeno*,³¹ te ponekad pada u grijeh.

Grijeh kao takav ranjava čovjekov duh i dušu, te tu ranu sam čovjek ne može izliječiti, to može učiniti. Bog sa ljudskim pristankom. Taj pristanak na Božje zacjeljivanje rane trebao bi se očitovati kroz iskreno kajanje za učinjen propust. Na taj način Bog zacjeljuje ranu koja je nastala učinjenim grijehom i ona se u potpunosti briše sa čovjekove duše. Tako ispovijed postaje terapijski djelotvorna na način da se čovjek oslobađa osjećaja krivnje koja može dovesti do „bolesti nečiste savjesti“.³² Time možemo reći kako je sakrament ispovijedi sredstvo za ozdravljenje, ali i za higijenu same duše.

Gledajući dalje, unutar duše se nalazi onaj tihi glas koji nam govori što je dobro, a što loše te samim sakramentom ispovijedi taj glas izoštrava i postaje glasniji. Koji je to glas o kojem govorimo? To je glas savjesti. Savjest kao takva daje čovjeku potpunu slobodu hoće li ju on čuti ili ne. Posljedično sa time čovjek preuzima odgovornost za svoje odluke, te time savjest može ljudsko biće vrlo lako dovesti do zablude. Događa se da čovjek čak pred smrt ne zna je li je uistinu ispuno svoj smisao života ili ipak ispravnu savjest nije dobro čuo.³³

²⁹ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 56.

³⁰ Usp. Isto. 52.

³¹ Usp. Stjepan KUŠAR, *Filozofija o Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., 76.

³² Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 153.

³³ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 89.

Danas živimo u vremenu gdje su iskrivljene one prave istinske vrednote, Zapovijedi koje su primljene od Boga gube svoju bezuvjetnu valjanost³⁴, te tako čovjek također podliježe lažnim idealima. Zbog svega toga je vrlo važno izoštravati vlastitu savjest kako bi ljudsko biće uistinu moglo ispuniti svoje životno poslanje, odnosno kako bi moglo otkriti sam smisao svoga života. Zaključujemo kako je ispovijed jedan od elemenata za izoštravanje savjesti, ali postoje i brojni drugi kao što su razvijanje kreposti i posluživanje se sa drugim etičkim i moralnim principima.

³⁴ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 91.

3. FAKTORI KOJI UTJEČU NA RAZVOJ RELIGIOZNOSTI ADOLESCENATA

3. 1. Kognitivni razvoj i socijalni odnosi sa okolinom

Za razliku od fizičkih promjena, kognitivne promjene je potrebno dobro promatrati kako bi se uočile. Naime, općenito adolescencija je razdoblje u kojemu se dijete pretvara u odraslog čovjeka te samim time osim na fizičkom izgledu, također se promjene događaju i u kogniciji, odnosno načinu razmišljanja.

Početak adolescencije je obilježen razmišljanjem o određenim idejama na sistematičan i logičan način, odnosno pokreće se mogućnost apstraktnog razmišljanja pomoću kojega dijete bolje razumijeva svijet oko sebe. U toj dobi dijete često razmišlja o značenju života i smrti, prolaznosti, svrsi i smislu života i brojnim drugim apstraktnim temama.

Također događa se proces napuštanja idealizacije pa posljedično time roditelji i druge bliske osobe kao što su primjerice prijatelji postaju manje idealnima. Prisutno je i odbacivanje iluzija djetinjstva, a prioritet im je realitet, realnost kao temeljno gledište. Narcisoidnost i zaokret više prema sebi je značajka pomoću koje adolescenti razvijaju misli, emocije i reakcije, te time grade vlastiti unutarnji oslonac i autonomnost.

Bliski odnosi sa roditeljima zamjenjuju se odnosima sa prijateljima, te su ti prijateljski odnosi u toj dobi predstavljeni kao odnosi od velike važnosti. Tako se primjerice događa formiranja grupa prijateljstava koje primjerice slušaju istu glazbu i nose istu odjeću. Zbog odvajanja od roditelja u unutaršnjem i vanjskom smislu adolescent se ipak ponekad osjeća usamljenim i izoliranim, te samim time dolazi do zaljublivanja koje im služi kao određena kompenzacija zbog odvajanja od roditelja.

Također teže za izgradnjom prijateljskog odnosa i sa odraslim osobama kao što su npr. profesori, roditeljima prijatelja itd. Ponekad se dive odraslim osobama, a ponekad ih preziru iz raznih razloga, jedan od njih možemo reći da bi mogao biti autoritet odraslih.³⁵

³⁵ Usp. Vlasta RUDAN, *Normalni adolescentni razvoj*, Medix-specijalizirani medicinski

3. 2. Mogućnost razvitka psiholoških poremećaja

Općenito gledajući psihološke poremećaje možemo definirati kao:

*obrasce ponašanja ili doživljavanja koje prati
zamjetljiva patnja ili onesposobljenost.*³⁶

Vidjeli smo kako je razdoblje adolescencije uistinu razdoblje koje je vrijeme traženja samoga sebe i u tom kontekstu postoji mogućnost razvitka određenih psiholoških poremećaja zbog različitih genetskih i okolinskih faktora. U ovome poglavlju ćemo to i detaljnije obraditi.

3. 2.1. Biološki faktori

Određeni psihološki poremećaji se često javljaju u obiteljima kao udio nasljeđa. Naime geni kao nasljedni materijal imaju ulogu u određivanju psihičkih osobina kod ljudi, ali i na razvitak pojedinih psihičkih poremećaja kao što su: anksioznost, depresija, bipolarni poremećaj pa čak i na razvoj alkoholizma i kriminalnog ponašanja.³⁷ Općenito gledajući nedostatak ili višak određenih neurotransmitera u mozgu može dovesti do određenog psihičkog oboljenja.

Tako primjerice dopamin je inhibitorni neurotransmitter koji sudjeluje u obavljanju voljnih pokreta osobe, učenju pamćenju i brojnim drugim aktivnostima. Nedostatak dopamina može dovesti do Parkinsonove bolesti, dok višak dopamina može uzrokovati shizofrenije jer je pretjerano raspoloživ u mozgu, a on sudjeluje i u čuvstvenim reakcijama, stoga taj višak dovodi do emocionalne nestabilnosti.³⁸ Ipak na kraju tog poglavlja moramo napomenuti kako ljudsko biće nije uvjetovano isključivo obrascima nasljeđa, već i okolinskim utjecajima, te tek tada možemo osobu prosuđivati u cijelosti o čemu ćemo govoriti u narednom poglavlju.

dvomjesečnik, (2004.), 52., 36-39.

³⁶ Spencer A. RATHUS, *Temelji psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1990., 515.

³⁷Usp. Isto. 102.

³⁸ Usp. Staniša NIKOLIĆ, Marijana MARANGUNIĆ, *Dječja i adolescentna psihijatrija*, Školska knjiga, Zagreb, 2004., 310.

3. 2. 2. Socijalni faktori

Osim bioloških faktora, veliki utjecaj na razvitak psiholoških poremećaja imaju i socioekonomski i sociokulturalni status. U prethodnom poglavlju smo već objasnili kognitivni razvoj adolescenata, te samim time možemo zaključiti kako se dijete u toj dobi susreće sa brojnim izazovima sa kojima se treba nositi i baš ti izazovi igraju veliku ulogu u razvoju same religioznosti ili pak nereligioznosti. Postoje pozitivni i negativni sociološki faktori koje dijete mogu izazvati psihološka oboljenja u budućnosti pa ćemo ih sada i predstaviti.

3. 2. 2. 1. *Problem obiteljskog i vršnjačkog nasilja*

Često se zbog različitih obiteljskih faktora događa nasilje nad djetetom u obitelji. Tipični uzroci nasilja su: alkoholizam, bračne poteškoće, psihička oboljenja, invaliditet djeteta i drugo. O tom problemu se vrlo često šuti i prisutan je nedostatak hrabrosti za suprotstavljanje istom. Oni koji i jesu svjedoci obiteljskom nasilju ne žele svjedočiti o tom kriminalu i agresiji. Vrlo često se događa da tek kada to uoči liječnik, određeni edukator ili pak socijalni radnik te posljedice obiteljskog nasilja izađu na površinu.³⁹

Moramo napomenuti kako je Svjetska zdravstvena organizacija izvijestila kako jedna milijarda djece u dobi od dvije do 17 godina doživi neki oblik obiteljskog nasilja. Samim time dijete doživljava brojne posljedice kao što su: negativan utjecaj na pravilan razvitak živčanog sustava, te i time dijete izrasta u nesigurnu osobu u kojoj je prisutno nepovjerenje prema drugim ljudima i odnosima.⁴⁰

Česta pojava u adolescenciji je i vršnjačko nasilje zbog različitih razloga kao što su namjera da se nanese određena ozljeda ili šteta, manjak samopouzdanja, povučенost (ranjivost) žrtve, neuklapanje u društvene norme koje postavlja društvo.⁴¹ Vidjeli smo već u poglavlju o kognitivnom razvoju djece da djeca u razdoblju adolescencije se više okreću društvu i prijateljima, teže biti prihvaćeni.

³⁹ Usp. Staniša NIKOLIĆ, Marijana MARANGUNIĆ, *Dječja i adolescentna psihijatrija*, Školska knjiga, Zagreb, 2004., 42.

⁴⁰ Usp. Helena KRIŽAN, *Obiteljsko nasilje-priručnik za stručnjake*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, 2018., 6.

⁴¹ Usp. Helena KRIŽAN, *Vršnjačko nasilje-priručnik za stručnjake*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, 2018., 20.

Ukoliko se to ne dogodi također kao i u obiteljskom nasilju postaje veliki rizik da će se kod djeteta zbog neoptimalnih uvjeta za psihički razvoj razviti određena psihička oboljenja.

Stoga su pozvani liječnici, edukatori, socijalni radnici i brojni drugi kako bi dijete uspješno moglo odgovoriti na zahtjeve okoline, ali i kako bi se spriječilo nasilje nad djetetom, te time omogućilo normalan psihološki razvoj i psihološku sposobnost za ljubav i rad.⁴²

3. 2. 2. 2. *Suicidno ponašanje kod djeteta*

Uz nasilje, najčešća pojava kod adolescenata su suicidalne misli zbog različitih razloga. Statistički podaci prikazuju da je najčešći razlog smrti između 15. i 19. godine suicid. Time je suicidalno ponašanje kao razlog smrtnosti u toj dobi smješteno odmah nakon zloćudnih bolesti. Općenito ogledajući statistika prikazuje kako od 15 do 30% je uzrok samoubojstva određeni psihički poremećaj (shizofrenija ili depresija).⁴³

Osim psihičkih oboljenja veliki utjecaj ima i okolina, odnosno društvo u kojem se dijete nalazi. Naime, česta pojava u adolescenciji je manipulacija idejama smrti, osjećaj manje vrijednosti zbog neprihvatanja obitelji ili društva, bijeg pred određenom situacijom koja se čini neizdrživa, aktualizacija fanatizma kažnjavanja ili agresije koji ga razdiru, potreba da se bude s nestalim izgubljenim objektom (npr. umrlom osobom).⁴⁴ Postojale su čak i internetske igre koje su upućivale dijete na suicid. Najčešći oblici suicida su: skakanje kroz prozor, intoksikacija, odnosno najčešće predoziranje lijekovima, stangulacija i vješanje, flebotomija (rezanje žila) ili bacanje pod automobil.⁴⁵

Kako bi se sve to spriječilo potrebna je intervencija svih djelatnika koji djetetu mogu pomoći kako bi se to na vrijeme spriječilo i uspjelo pomoći. Dijete u toj dobi

⁴²Usp. Staniša NIKOLIĆ, Marijana MARANGUNIĆ, *Dječja i adolescentna psihijatrija*, Školska knjiga, Zagreb, 2004.,49.

⁴³ Isto. 46.

⁴⁴ Isto. 45.

⁴⁵ Usp. Staniša NIKOLIĆ, Marijana MARANGUNIĆ, *Dječja i adolescentna psihijatrija*, Školska knjiga, Zagreb, 2004.,45.

je često zatvoreno u sebe kada ima određeni problem, stoga cjelokupno društvo se treba organizirati i pomoći djeci u tom osjetljivom razdoblju.

3. 2. 2. 3. *Razvitak ovisnosti*

Zbog različitih razloga adolescenti stvaraju određenu vrstu ovisnosti bilo o alkoholu, cigaretama ili drogama. Najčešće je to zbog podložnosti društvu, ali i zbog nižeg socioekonomskog statusa. Općenito, istraživanja su pokazala kako osobe nižeg socioekonomskog statusa su podložnije određenim društvenim problemima koji su povezani sa primjerice alkoholizmom (odlazak u zatvor ili obiteljska nestabilnost).⁴⁶

Često se događa da određena ovisnost je općeprihvaćena i više se i ne promatra kao nešto što nije dobro za čovjekovo kako fizičko tako i psihičko zdravlje, stoga kao i kod ostalih izazova sa kojima se adolescent susreće i kod tog izazova je potrebna pomoć jer u protivnom dolazi do brojnih drugih problematičnih ponašanja i situacija koja će se očitovati posljedično sa određenom ovisnosti, u mladenačkoj ili odrasloj zreloj dobi.

3. 3. Obitelj i društvo -temelj za razvoj religioznosti

Vidjeli smo kako se dijete susreće sa brojnim izazovima u adolescenciji. Ono je upućeno prvenstveno na obitelj. Obitelj je ona koja je zapravo prvi odgojitelj. Naime, za roditelje možemo reći kako su oni kao odgojitelji ključni za djetetov daljnji psihički razvoj, ali i za životni put kojim se ono kreće. Tako bi roditelji trebali već od samog djetinjstva usađivati djetetu određene moralne, etičke i druge vrijednosti, te će sa ulaskom u razdoblje adolescencije dijete te vrijednosti moći nadograđivati i tako kreirati vlastiti identitet. Općenito te vrijednosti se mogu ticati i samog pitanja religioznosti.

Već smo napomenuli kako u razdoblju adolescencije kreću i razmišljanja o apstraktnim pitanjima, te je jedna od njih i religioznost. Time je često razdoblje adolescencije i sama prekretnica u kojoj se odabire biti ili ne biti religiozan u

⁴⁶Usp. Spencer A. RATHUS, *Temelji psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1990., 183.

daljnjem životu. Baš u tom trenutku izrasta ono što su roditelji usadili tokom djetinjstva u samu djetetovu osobu.

Samim time roditelje možemo nazvati *prvim vjesnicima vjere*⁴⁷ Naime, svjedočenjem vjere u svakodnevnom životu, uvođenjem u sakramente, moralnim odgojem, uvođenjem u molitvu, zajedništvom i ljubavlju oni vlastitim primjerom prikazuju djetetu na koji način treba živjeti i tako doista postaju *vjesnici vjere*.⁴⁸

Osim obitelji možemo reći kako i samo društvo ima veliku ulogu u razvoju religioznosti kod djeteta u razdoblju adolescencije. Naime, osim obitelji, općenito veliki utjecaj na dijete imaju i odnosi koje ono gradi sa prijateljima, ali i škola. Školu možemo nazvati drugim odgojiteljem u kojoj dijete nalazi nova znanja, vještine, ali dobiva i određene odgovore iz područja religioznog odgoja.

Tako vidimo da cijelo društvo ima veliki utjecaj za formaciju mladih ljudi. Sam Opći Direktorij Katoličke Crkve to i naglašava:

*Skupina ima važnu zadaću u procesima razvoja osobe. To vrijedi također za katehezu bilo male djece kod kojih podupire socijalizaciju, bilo kod mladih za koje skupina predstavlja gotovo životnu potrebu u oblikovanju osobnosti, kao i kod odraslih među kojima se promiče stil dijaloga, zajedništva i kršćanske suodgovornosti.*⁴⁹

⁴⁷ LG 11.

⁴⁸ Usp. Emilio ALBERICH, *Kateheza danas*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., 203.

⁴⁹ ODK 159.

4. PRIMJENA LOGOTERAPIJSKOG PRISTUPA U RELIGIOZNOSTI ADOLESCENATA

4. 1. Mladi u potrazi za smislom

Kao što smo već mogli vidjeti u poglavlju o kognitivnom razvoju možemo reći kako mladi u tom razdoblju vrlo često postavljaju pitanja o životu, posebice o smislu samoga života i ostalih situacija koje život stavlja pred njih. U tom razdoblju su oni ti koji pitaju o smislenosti ne znajući da život traži upravo od njih da oni na to pitanje odgovore. Često žele živjeti svoju autonomnost koja je ukrašena mnoštvom zabave i užicima, dok u radu baš i ne vide smislenost, te kada im na put stane neka poteškoća vrlo lako odustaju od rješavanja situacije. U ovom poglavlju ćemo se upravo baviti time kako mlade potaknuti na rad i kako da ne odustaju pri prvim preprekama na koje nađu.

4. 1. 1. Život kao zadaća

Kako bi mladi uistinu otkrili smisao svoga života, trebali bi spoznati da su ovdje zapravo oni kojima je život darovan⁵⁰ i samim time su dobili određeno poslanje u svijetu. Često se događa da mladi u doba adolescencije zanemaruju tu zadaću i samim time u budućnosti se očituju negativne posljedice tog ponašanja.

Svaka situacija ima svoju jedinstvenu priliku za određeni životni korak koji ukoliko se ne učini postaje propuštena prilika, te odlazi u prošlost i kao mogućnost odabira: učiniti ili ne učiniti taj korak.⁵¹ Taj jedan korak može biti onaj koji je presudan za onaj konačni cilj, za ostvarenje određene mogućnosti. U današnje vrijeme mladi su sve češće u potrazi za svojom zadaćom jer se često dogodi da pred njima stoje prepreke koje im se čine nepremostive.

Umjesto bježanja od prepreka ipak bi trebali prihvatiti odgovornost i pravo slobodne odluke, te učiniti korak. Životna zadaća se ne može spoznati isključivo promatranjem određene situacije već samim djelovanjem⁵² u određenom

⁵⁰ Usp. HBK, *Katekizam Katoličke Crkve*, Crkva u svijetu, Verbum, Split, 126.

⁵¹ Usp. Viktor FRANKL, *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990.,94.

⁵² Usp. Isto. 95.

neponovljivom trenutku. Zbog manjka samopouzdanja ili zbog nekog drugog razloga mladi nailaze na samo podcjenjivanje vlastitih sposobnosti, no to niti jednome ljudskome biću nije dopušteno jer za to ne postoji opravdani razlog⁵³. Kada čovjek podcjenjuje vlastite sposobnosti on vrijeđa samoga sebe, Boga kao Stvoritelja života, ali i druga ljudska bića. Kada naiđu na određenu prepreku, mladi u toj dobi lako posustaju od određenog cilja, no niti jedan cilj nije neispunjiv.

Uvijek postoji mogućnost samo je potrebno preuzeti odgovornost, krenuti malim koracima i odlučiti kojim putem koračati, ali nikako ne stati. Put koji se odabire nije općevažeci za svako biće, već osoban. Mladi moraju spoznati da nisu oni ti koji postavljaju pitanja, već oni kojima život postavlja pitanja, a oni moraju odlučiti kojim putem krenuti.

Život je vrlo vješto dao čovjeku i određene mehanizme kojima može biti ravnopravni sudionik u tom koračanju na putu samoga života. Ti mehanizmi su dakle odgovornost, slobodna odluka, ali i savjest. Savjest je onaj tihi glas kojemu mladom čovjeku pomaže u odluci, te za mlade vjernike ima poseban značaj kao unutarnji Božji glas koji govori što je dobro, a što zlo⁵⁴.

4. 1. 2. Smisao rada

Kao što smo već naglasili u prethodnom poglavlju potrebno je određeno djelovanje kako bi cilj bio ostvariv. Tek tu kada čovjek napravi određenu aktivnost dolazi i do odgovornosti za postupak koji je učinjen.⁵⁵ Tu aktivnost, odnosno djelovanje treba uvijek usmjeravati prema određenom cilju kako bi čovjek u svakom trenutku znao kamo ide, i što želi, te kada naiđe na određenu poteškoću ili na teže životne okolnosti ne padne u ponor besmisla i klonulosti.

Tako čovjek postaje jedinstven, jer svaki cilj ispunjava čovjekovo biće i pokreće ga na daljnje korake u kojima on dobiva svijest o vlastitom poslanju. Isto tako on u tu aktivnost za ostvarenje određenog cilja daje ono nešto svoje osobno

⁵³ Usp. Viktor FRANKL, *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 96.

⁵⁴ Usp. HBK, *Katekizam Katoličke Crkve*, Crkva u svijetu, Verbum, Split, 126.

⁵⁵ Usp. Viktor FRANKL, *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 160.

kao što su: ljubav, toplinu ili brižnost, te time postaje ispunjen.⁵⁶ Često se događa da ljudi posebice mladi ne vide ispunjenje u svom zanimanju, te bi njima trebalo pomoći da otkriju druge vrline koje posjeduju i potaknuti ih da ih razvijaju.⁵⁷

4. 1. 3. *Smisao patnje*

Brojni filozofi kao npr. Aristip, govorili su kako je čovjek biće koje teži sreći i užitku, a izbjegava bol i patnju. Tu tvrdnju uistinu možemo potvrditi u životu, ali i obrazložiti je li to izbjegavanje ispravan način postupanja.

Naime, za vrijeme trpljenja se stvara distanca između ljudskog bića i predmeta zbog kojeg je ono u patnji.⁵⁸ Zbog raznih razloga kao što su strah ili izbjegavanje boli, čovjek se distancira od iste, odnosno pokušava ju nekako izbjeći, oduprijeti se ili pobjeći. Upravo to izbjegavanje i odupiranje sačinjavaju tu distancu, ali i također stvaraju još veće trpljenje.

Jedino kako je moguće ukloniti tu distancu jest prestati ju izbjegavati, te se identificirati sa njom i prihvatiti ju. Tim prihvaćanjem patnje čovjek može pronaći određeno ispunjenje. Naime svaka prepreka i patnja na neki način mladog čovjeka odgaja i ojačava za budućnost, buduće događaje ili postignuća. Primjerice kroz porođajnu bol dolazi novi život, dolazi nešto dobro.

Svaka promjena u životu iziskuje trud, napor i samim time rezultira određenim bolovima i poteškoćama na putu životnog osposobljavanja, sazrijevanja i rasta. Samim time patnja kako odgaja i psihički ojačava sa time paralelno čovjeku daje zaštitu od samog očaja, naime dokle god čovjek pati on raste i time ostaje psihički živ.⁵⁹

4. 2. **Krist kao Put, Istina i Život**

Vidimo kako brojna biblijska svjedočanstva, mesijanski nazivi, te drugi nazivi koji se koriste uistinu pokazuju važnost Krista za svakoga čovjeka. Njima se ističe da se doista u Isusu dogodilo nešto presudno za samo čovječanstvo, da u njemu

⁵⁶ Usp. Viktor FRANKL, *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 162.

⁵⁷ Usp. Isto. 163

⁵⁸ Usp. Isto. 153.

⁵⁹ Usp. Isto. 155.

čovjek uistinu može pronaći ključ svog života.⁶⁰ Gledajući Kristov primjer možemo reći kako *život Isusa kao čovjeka, a posebno njegova smrt i uskrsnuće, jesu konačni odgovor na duboki zahtjev za smislom koji čovjek i povijest postavljaju životu.*⁶¹

Naime, po primjeru samoga Krista možemo reći kako je *uskrsnuće bilo nerazdvojivo od križa.*⁶² Prolazio je brojne patnje zbog svog poslanja, na kraju ušao u smrt, ali tada je svojim uskrsnućem postigao ono za što je i bio određen,. Tako je i kroz najveću tamu ispunio smisao svog života, životnu zadaću. Time je možemo reći patnja ona koja je i samo središte svakoga kršćanskog života, samim time svaki kršćanin bi je trebao sa radošću prihvaćati, prihvaćanjem patnje kršćanin postaje Kristovim apostolom:

*Apostol nije onaj koji samo govori o križu, koji naviješta i svjedoči za Krista samo riječju. Apostol je u svemu Kristova slika, pa i u slabosti i u patnji, kao što je i Krist slika Božja. Apostol prepoznaje i širi spoznajnu slavu na licu Kristovu, posebno svojim životom uronjenim u patnje po kojima je već sada vidljiva snaga Kristova uskrsnuća.*⁶³

Vidimo kako sveti Pavao piše kako je Krist onaj koji je zapravo nadmoćan, iako je *bio razapet po svojoj slabosti, ali je ipak živio po snazi Božjoj.*⁶⁴ Usprkos tomu što je imao život ispunjen patnjom, ipak je ljude upućivao na radost življenja, ljubav prema bližnjemu, te služenju ljudima i svome Ocu. Prema primjeru Krista tako i ljudsko biće treba svaku patnju podnositi kroz radost, mir i ljubav. To unutrašnje stanje se uistinu treba uzdići iznad izvanjskih nemira. Često izvanjske okolnosti mogu prouzročiti unutarnji nemir, no ljudsko biće ne bi trebalo to

⁶⁰ Usp. Emilio ALBERICH, *Kateheza danas*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., 94.

⁶¹ Isto. 95

⁶² Marinko VIDOVIĆ, *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 2010., 352.

⁶³ Marinko VIDOVIĆ, *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 2010., 355.

⁶⁴ Marinko VIDOVIĆ, *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 2010., 119.

dopustiti, već zadržati mir u srcu usprkos svim olujama.⁶⁵ Možemo reći kako je mir onaj koji je izvor ispravnih postupaka.

Često vidimo kako postoji strah od budućnosti, posebice kod mladih, no ponekad treba biti svjestan sadašnjosti i dati sve od sebe da se određena zadaća u sadašnjosti ispuni, a budućnost podrediti Bogu, te kada ona postane sadašnjost opet kroz nju hrabro koračati uz prihvaćanje odgovornosti za svoje korake. Mnogi mladi ljudi ne prihvaćaju Isusa Krista, no možemo zaključiti kako On ipak uistinu može biti pravi primjer na koji način živjeti, a da se ne izgubi smisao života.

4. 3. Bog kao Nad-smisao

Promatranje Boga kao temelja svakog života, postojanja i bitka, kao Nad-smisla koji daje smisao životu može pomoći u logoterapijskom pristupu sa strane religioznosti. Vidimo kako se mladi često susreću sa pitanjem o Bogu, posebice u razdoblju adolescencije. Najveći problem za predstavljanje Boga je u tome što ga je nemoguće u potpunosti spoznati. Često se zbog toga javlja problem, te se među mladima javlja negiranje Boga. Pitanje koje se postavlja postoji li bar neki način kako odgovoriti na pitanje Božje opstojnosti pošto je to vrlo bitan element u spoznavanju smisla života?

Jedan od načina za dokazivanje Božje opstojnosti jest negativna teologija ili *via negative*. Vidimo kako su već neoplatonisti od Plotina do Prokla govorili kako o Bogu možemo govoriti negativno, odnosno ono što on nije, primjerice On je ne-spoznatljiv, ali i pozitivno, odnosno ono što on jest. Već rani crkveni oci su preuzimali neoplatonističko „nad“, tako su krenuli o Bogu govoriti kao nad-bivstvujućem, ali ga time nisu uspjeli razumjeti kao izraz ne-znanja, nego kao Vječnu Tajnu koja nadilazi mišljenje, te ga ljudsko biće sa svojim ograničenostima, mišljenjem ne može dohvatiti.⁶⁶ Tako sveti Toma Akvinski razlikuje mišljenje koje grabi od mišljenja koje dodiruje i to se ostvaruje baš kroz tu ne-shvatljivost Boga. Sv Toma je sam rekao kako je nemoguće grabiti mišljenjem, ali dodirnuti Boga mišljenjem je pravo blaženstvo.

⁶⁵ Usp. Vladimir GRUDEN, Zdenka GRUDEN, *Primijenjena psihoterapija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2006., 289.

⁶⁶ Usp. Emerich CORETH, *Od temelja bitka do živoga Boga*, *Obnovljeni život*, 56 (2001.) 4, 418.

Osim negativnom teologijom možemo ga spoznati i kroz druga stvorenja. Naime, to ne-izrecivo i ne-dokučivo Božanstvo daje opstojanje svemu što postoji, te su baš ta stvorenja umjetnička djela sa božanskim iskrom apsolutnog Umjetnika.⁶⁷

4. 4. Stvorenje kao plod ljubavi - stvoren iz ljubavi i za ljubav

U prethodnom poglavlju govorili smo o analognom govoru o Bogu u kojem pomoću primjerice stvorenja možemo donekle spoznati Stvoritelja, sada ćemo to malo pobliže objasniti. Možemo reći kako se božanski život kao svjetlost svijeeće morao raširiti u određenim stupnjevima sve do ništavila, te je time tama postala svjetlost.

Sva stvorenja i sav svijet Bog je stvorio besplatno iz čiste dobrote i ljubavi, te je tako uveo svako stvorenje u suzajedništvo sa Njime.⁶⁸ Greshake je dobro istakao u svojoj knjizi način na koje bi svako stvorenje, svaki čovjek, u ovom slučaju mlado ljudsko biće trebalo razmišljati:

Ono smije sebi reći: ja nisam „kotačić“ unutar jednoga nužnoga procesa, Bog me ne treba da bih On jednostavno funkcionirao, nego sam bio željen, a ne namjenski stvoren. Bog me ljubi jer me On želi ljubiti takvog kakav jesam, jer sam takav u Njegovim mislima, tako reći bez razloga i primisli, ne da bi On za sebe htio izvući nekakvu korist.⁶⁹

Dakle Bog je djelotvorna ljubav u sebi, te je samim time stvorio stvorenje iz ljubavi, ali i kao ono koje je predodređeno za ljubav. Mladi čovjek je naime, osim što je pozvan na zajedništvo sa Bogom, pozvan je također i na zajedništvo sa čovjekom. Na taj način stvorenje uistinu postaje slika Božja.

⁶⁷ Usp. Stjepan KUŠAR, *Filozofija o Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., 76.

⁶⁸ Usp. Gisbert GRESHAKE, *Kratak uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2007., 48.

⁶⁹ Isto. 50.

Taj dvostruko usmjereni *communio*⁷⁰ postaje savez čovjeka i njegovih bližnjih koji upućuje i putem kojeg se ostvaruje i savez čovjeka s Bogom. Već iz Starog zavjeta možemo vidjeti kako je Bog stvorio muško i žensko stvorenje, samim time oni su stvoreni da budu upućeni jedno na drugo, ostvare zajedništvo, a ne sa ciljem da budu osamljeni, izolirani subjekti. Dakle već od samog početka čovjek je usmjeren na zajedništvo i ljubav prema Bogu, ali i prema bližnjima.⁷¹

4. 5. Simbolika svijeće za razumijevanje prolaznosti života

Često se mladi u razdoblju adolescencije pitaju o smislu života, razgovaraju o prolaznosti života, razmišljaju zašto nešto činiti kada ćemo svi jednom umrijeti, no to nije dobro razmišljanje, sada ćemo pokazati i zašto.

Gledajući svijeću možemo vidjeti stijenj i vosak. Kada gledamo bolje možemo uvidjeti koliko je taj stijenj malen i skoro nevidljiv, a ipak svijeća bez njega bi bila samo vosak. Isto je i sa ljudskim bićem. Kada se pogledamo u ogledalo vidimo jedan veliki organizam, materiju sa gotovo nevidljivom dušom koja ipak isijava, zrači iz tijela i ona je ipak ključna da bi čovjek bila osoba. Baš zbog toga je osoba koja je jedinstvena i neponovljiva. Kada upalimo svijeću ona gori, no vosak se otapa sve dok se ne potroši, time se materija troši. Isto se događa i ljudskim tijelom.

Tijelo kao materija kako godine prolazi stari, postaje manje vitalno i tako sve do smrti. No vidimo kako svijeća koja je gorjela je ispunjavala svoju funkciju-širila svjetlost i toplinu, tako i čovjekovo tijelo. Sa vremenom brojne životne borbe, patnje ostave tragove na tijelu, ali to znači da je čovjek ispunjavao svoju zadaću za koju je bio predodređen.

Dakle zaključujemo kako nije bitno što smo smrtna bića, već ono da život prihvaćamo kao nešto što nam je darovano i samim time ispunjavamo zadaću za koju smo predodređeni. Time djela koja smo činili ispunjavanjem životnih zadaća

⁷⁰ *lat. communio*- postojano zajedništvo, proces u kojemu različite jedinice, tako što se međusobno dopunjuju u suzajedništvo života, upravo u svojoj različitosti postižu jedinstvo.

⁷¹ Usp. Gisbert GRESHAKE, *Kratak uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2007., 56.

na zemlji odlaze u Nebo kao i plamen svijeće, te ostaju zauvijek zapisani kako u povijesti čovjekova života,⁷² tako i na Nebu.

⁷² Usp. <https://www.logoterapija.com/archives/52> (27. 8. 2020)

ZAKLJUČAK

Iz svega možemo zaključiti kako se jedan mladi čovjek suočava sa brojnim izazovima koji su pred njime. Često zbog različitih okolnosti se pita o smislu njegova života, no ne shvaća da on zapravo treba odgovarati na to pitanje.

Prihvatanjem života kao određene zadaće on postaje odgovornim za ono što čini, te svoj rad treba usmjeravati prema određenom cilju. No, u svakom radu se dogode i neplanirane prepreke koje služe za osoban rast i sazrijevanje da bi se i u daljnjim poglavljima života moglo davati odgovore na još teža i veća životna pitanja. Kako bi se patnja mogla lakše premostiti i prihvatiti jedan mladi čovjek može se voditi i primjerom samoga Krista koji je svojim životom osvjedočio kako doista patnju treba prihvaćati jer ona u sebi uvijek ima dublji smisao zašto je tu.

Tako uz sve te elemente mladi čovjek svoj život čini dinamičnijim i smislenijim, a to sve mogu biti kao zrake Sunca koje isijavaju iz onog Apsolutnog Nad-smisla. Također i svo djelovanje koje mladi čovjek čini može biti zahvala za dar života koji mu je dodijelio Apsolutni Umjetnik. Tako čovjek ulazi u suradnju sa samim Stvoriteljem, te se uistinu pokazuje kao Božje djelo koje je stvoreno iz ljubavi, ali i za ljubav. Tako mladi čovjek tu ljubav koja mu je udijeljena širi dalje i na ostala bića, te prihvaća odgovornost i za slabije od sebe.

Na kraju života čovjek može biti i istrošen kao svijeća, ali jedino što je bitno to je da je ta ljudska svijeća odgovorno gorjela i nije promašila svoju životnu zadaću, već da ju je vješto ispunjavala. Sa takvim razmišljanjem mladi čovjek uistinu može hrabro koraćati kroz životne putove i prihvaćati sva pitanja koja mu život postavlja.

LITERATURA:

ALBERICH, Emilio. *Kateheza danas*, Katehetski i salezijanski centar, Zagreb, 2002.

A. RATHUS, Spencer. *Temelji psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1990.

CORETH, Emerich. *Od temelja bitka do živoga Boga*, Obnovljeni život, 56 (2001.), 4., 411. – 422.

E. FRANKL, Viktor. *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka Oko 3 ujutro, Zagreb, 2001.

E. FRANKL, Viktor. *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010.,

E. FRANKL, Viktor. *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990.

GRESHAKE, Gisbert. *Kratak uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

GRUDEN, Vladimir. GRUDEN, Zdenka. *Primijenjena psihoterapija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2006.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam katoličke Crkve*, Crkva u svijetu, Verbum, Split

JAMES, Wiliam. *Raznolikosti religijskog iskustva*, ITP Naprijed, Zagreb, 1990.

JUNG, Carl Gustav. *Psychologie und Religion*, Olten: Walter, 1982.

KASPER, Waalter. *Der Gott Jesu Christi*, Matthias-Grunewald-Verlang-Mainz, 1982.

Kongregacija za kler, p: Danijel Labaš, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost, 2000.

KRIŽAN, Helena. *Obiteljsko nasilje – priručnik za stručnjake*, Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet, Zagreb, 2018.

KRIŽAN, Helena. *Vršnjačko nasilje – priručnik za stručnjake*, Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet, Zagreb, 2018.

KUŠAR, Stjepan. *Filozofija o Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

NIKOLIĆ, Staniša. MARANGUNIĆ, Marijana. *Dječja i adolescentna psihijatrija*, Školska knjiga, Zagreb, 2004.

RUDAN, Vlasta. *Normalni adolescentni razvoj*, Medix, (2004.), 52., 36 – 39

SZENTMARTONI, Mihaly. *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko – teološki institut DI, Zagreb, 1990.

ŠITO ĆORIĆ, Šimun, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998.

VIDOVIĆ, Marinko. *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 2010.

<https://www.logoterapija.com/archives/52> (27. 8. 2020)